

YO'L CHIZIQLARINING AHAMIYATI VA TURLARI.

Andijon tumani 2-son politexnikumi
Yo'l xarakat qoidalari fani o'qtuvchisi
Ziyayev Qahramonjon Vahobovich

Annotatsiya:

Mazkur maqolada yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda yo'l chiziqlarining tutgan o'rni va ularning asosiy turlari tahlil qilinadi. Yo'l chiziqlari transport vositalarining harakatlanish tartibini belgilash, yo'lovchilarning xavfsizligini oshirish, shuningdek, tartib-intizomni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada doimiy va vaqtinchalik, uzluksiz va uzlukli chiziqlar, shuningdek, ularning rang va shakliga qarab farqlari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Yo'l chiziqlari, yo'l harakati, xavfsizlik, uzluksiz chiziq, uzlukli chiziq, vaqtinchalik belgilash, transport, harakat tartibi, yo'lovchi xavfsizligi

Zamonaviy yo'l harakati tizimi insonlar hayoti, sog'ligi va mulkini asrashga xizmat qiluvchi muhim omillardandir. Harakat ishtirokchilari sonining ortishi, transport vositalarining ko'payishi yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda yanada samarali choralarni qo'llashni talab etmoqda. Ana shunday choralar orasida yo'l chiziqlari alohida o'rin egallaydi. Ular transport vositalarining harakat yo'nalishini belgilab berish, yo'l qatnovini tartibga solish va harakat ishtirokchilari o'rtasida tushunishni ta'minlashga xizmat qiladi. Yo'l chiziqlari o'zining shakli, rangi va joylashuviga ko'ra turli ma'lumotlarni ifodalaydi va harakatda qatnashuvchilarga muhim signal bo'lib xizmat qiladi.

Yo'l chiziqlari yo'l harakati ishtirokchilariga muayyan ko'rsatmalar beruvchi grafikli belgilardir. Ular asfalt qoplamasiga maxsus bo'yoqlar bilan chiziladi va harakatni muvofiqlashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Yo'l chiziqlari odatda oq, sariq yoki boshqa ranglarda bo'lib, har birining o'ziga xos ma'nosi mavjud.

Yo'l chiziqlari yo'l harakatini tartibga solish, haydovchilar va piyodalarning xavfsizligini ta'minlash, to'qnashuvlar oldini olish, transport oqimini muvozanatlash kabi vazifalarni bajaradi. Ayniqsa, tungi va yomon ob-havo sharoitlarida yo'l chiziqlari haydovchining yo'lni aniqlashiga yordam beradi.

Yo'l chiziqlarining turlari

Uzluksiz chiziq. Bu chiziq yo'l harakatining qat'iy chegarasini belgilaydi. Uni bosib o'tish taqiqlanadi. Ko'pincha qarama-qarshi yo'nalishli harakatni ajratishda ishlatiladi.

Uzlukli chiziq. U harakat ishtirokchilariga chiziqni kesib o'tishga ruxsat beradi. Masalan, yo'l o'zgartirishda, burilishda yoki quvib o'tishda ishlatiladi.

Ikki chizikli belgilar. Ular odatda bir tomoni uzluksiz, ikkinchi tomoni uzlukli bo'lgan chiziqlar shaklida bo'ladi. Bu holatda faqat uzlukli tomon harakat ishtirokchisiga chiziqni kesib o'tishga ruxsat beradi.

Vaqtinchalik yo'l chiziqlari. Yo'l ta'mirlash ishlari vaqtida qo'llaniladi. Ular odatda sariq rangda bo'lib, doimiy chiziqlardan ustun hisoblanadi. Ya'ni haydovchi sariq vaqtinchalik chiziqlarga rioya qilishi lozim.

Yo'lak belgilari. Piyodalar yo'lagi (zebra), velosiped yo'lagi va boshqa maxsus belgilar harakat xavfsizligini oshiradi. Piyodalar uchun mo'ljallangan chiziqlar haydovchilarga to'xtash zaruriyatini bildiradi.

Ranglar va ularning ma'nolari

- Oq chiziqlar – doimiy va asosiy yo'l belgilari sifatida ishlatiladi.
- Sariq chiziqlar – vaqtinchalik yoki maxsus yo'nalishlarni belgilaydi.
- Qizil yoki boshqa ranglar – ba'zi hollarda maxsus xavfli zonalarni bildiradi.

Yo'l chiziqlari faqat yo'lning o'rtasida emas, balki yon chetlarida, burilishlarda va chorrahalarda ham chiziladi. Ular joylashuviga ko'ra quyidagi ko'rinishlarda bo'ladi:

Markaziy chiziqlar – yo'lning ikki tomonlama harakatini ajratish uchun mo'ljallangan.

Yo'l chiziqlar – yo'l chetini belgilab beradi va yo'lning qayergacha davom etishini ko'rsatadi.

Burilish belgilar chiziqlari – burilish yoki yo'lning yo'nalishini oldindan bildiradi.

To'xtash chiziqlari – svetofor yoki belgi oldida haydovchilar qayerda to'xtashi kerakligini ko'rsatadi.

Yo'nalish ko'rsatuvchi strelkalar – haydovchiga qaysi yo'nalishda harakat qilish mumkinligini bildiradi.

Yo'l chiziqlari faqat tavsiya emas, balki majburiy amal qilinadigan qoidalaridir. Ularni buzish quyidagi xavflarga olib kelishi mumkin:

- To'qnashuv xavfi oshadi – chiziqlar yo'q yoki rioya qilinmasa, transport oqimi tartibsizlashadi.
- YTH soni ko'payadi – ayniqsa chorrahada va katta tezlikda harakatlanish paytida yo'l chiziqlari hayotiy ahamiyatga ega.
- Ma'muriy javobgarlik – O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati qoidalariga ko'ra, yo'l chiziqlarini buzish jarimaga sabab bo'ladi.

Hozirgi kunda yo'l chiziqlarini chizishda yoritiluvchi bo'yoqlar, LED diodli yo'l belgilari va reflektorlar keng qo'llanilmoqda. Bu vositalar tunda yoki yomg'irli havoda yo'l ko'rinishini yaxshilaydi. Ayrim zamonaviy avtomobillar yo'l chiziqlarini avtomatik aniqlab, haydovchini ogohlantirish funksiyasiga ham ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yo'l chiziqlari zamonaviy yo'l harakati tizimining ajralmas qismi bo'lib, ularning to'g'ri va aniq chizilishi transport oqimini tartibga solishda, haydovchi va piyodalarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Yo'l chiziqlari turli rang, shakl va joylashuviga qarab harakat ishtirokchilariga kerakli ma'lumotlarni beradi va ularning harakatini muvofiqlashtiradi. Har bir haydovchi yo'l chiziqlarining ma'nosini to'g'ri tushunib, ularga qat'iy amal qilishi orqali yo'l harakati madaniyatining oshishiga va yo'l-transport hodisalarining kamayishiga hissa qo'shadi. Shu bois yo'l chiziqlarining ahamiyati har doim yuqori baholanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. О‘RQ-348-сон 10.04.2013. “Yo‘l harakati xavfsizligi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida“. lex.uz (11-aprel 2013-yil).
2. „172-сон 12.04.2022. Yo‘l harakati qoidalarini tasdiqlash to‘g‘risida“. lex.uz (13-aprel 2022-yil).
3. „ГОСТ Р 52289-2004 Технические средства организации дорожного движения. Правила применения дорожных знаков, разметки, светофоров, дорожных ограждений и направляющих устройств (с Изменениями N 1, 2, 3)“ (ruscha). docs.cntd.ru (1-yanvar 2006-yil).
4. „ГОСТ Р 52290-2004 Технические средства организации дорожного движения. Знаки дорожные. Общие технические требования (с Поправками, с Изменениями N 1, 2, 3)“ (ruscha). docs.cntd.ru (1-yanvar 2006-yil).